

DEMNIȚATEA UMANĂ ȘI RELIGIA: EDUCAȚIA, BUNĂSTAREA, SĂNĂȚATEA ȘI CONFLICTUL¹

Marian Gh. SIMION, PhD

Institute for Peace Studies in Eastern Christianity

Harvard Divinity School

msimion@orthodoxpeace.org

Abstract: Human Dignity and Religion: Education, Well-Being, Health and Conflict

This paper represents a sketchy appraisal of human dignity from the perspective of religion, through the lenses of poverty, education, health and conflict. The author reflects on current data and on the general trends and attitudes that define what honors or dishonors a human being in the contemporary world.

Keywords: dignity, religion, poverty, literacy, health, conflict

Ce este „demnitatea umană”?

Proximitatea logică dintre substantivul „demnitate” și verbul auxiliar „a fi” pare să ne canalizeze speculațiile inferențiale către contrastul dintre percepția individului despre sine însuși și percepția grupului față de individ. Simplu vorbind, în contextul social, „demnitatea” reprezintă opusul „umilirii”, purtând propuneri multiple legate de valorile ce definesc și determină structura unei societăți. Sinonim cu virtutea „excelenței” și cu statutul de „noblețe”, demnitatea recreează persoana în contextul colectivității, contrastând percepția de sine a individului cu așteptările sociale impuse de ceea ce un grup definește drept bun sau rău, dezirabil sau indezirabil, frumos sau urât—cu alte cuvinte, caracterizând individul în funcție de *valorile sociale* recunoscute de comun acord.

¹ O versiune engleză a acestei lucrări a fost publicată sub titlul “Human Dignity: A Religious Appraisal,” în *Scientia Moralitas* Vol 1. December (2016): 68-81.

Ca efect al acestei proximități logice, reverberațiile implicite ale îmbinării dintre „exceleță” și „noblețe” indică o gamă largă de semnificații încastate de termeni precum: „calitate”, „cultură”, „decentă”, „decor”, „demnitate”, „distincție”, „eminență”, „etichetă”, „glorie”, „grandoare”, „har”, „importantă”, „măiestrie”, „măreție”, „merit”, „moralitate”, „nobilitate”, „onoare”, „perfectiune”, „prestigiu”, „rang”, „renume”, „respect”, „respectabilitate”, „semnificație”, „solemnitate”, „splendoare”, „statură”, „statut”, „sublimitate”, „virtute”, „valoare” și altele.²

Cu toate acestea, ansamblul de semnificații propus de această multitudine de sinonime generate de conexiunea inferențială dintre „exceleță” și „nobilitate”, evidențiază și o relație strânsă între valorile simbolice și cele materiale. Ca atare, conceptul de demnitate nu poate fi analizat în mod rezonabil, decât în cadrul întâlnirii multiferente dintre verbele auxiliare „a fi” și „a avea”. De fapt, psihologia evolutivă în sine demonstrează că personalitatea este modelată de rezultatul coliziunii dintre aceste două verbe auxiliare.³

După cum este evident, în acceptarea generală a societății contemporane, demnitatea este reprezentativă pentru aspirațiile de recunoaștere căutate de individ și de societate, unde valorile materiale servesc drept punct de referință și cuantificare.

O evaluare antropologică

În formarea conceptului de demnitate, religia joacă un rol crucial în sensul că definește sensul vieții și scopul uman final. De asemenea, oferă o reasigurare emoțională a individului, generează solidaritate socială, stabilește reguli pentru viața de zi cu zi și funcționează ca un element de control social. De asemenea, favorizează adaptarea la noile condiții de viață impuse de schimbările sociale.⁴ Se mai poate argumenta în mod credibil că religia organizată este instituția predominantă ce atribuie sens și valoare vieții umane, remodelând în același timp și opiniile culturale.

² Cf. <http://www.thesaurus.com/browse/dignity?s=t> (Last accessed on December 24, 2016.)

³ Marian Gh. Simion, *Religion in political conflict: A constructivist theoretical model for public policy analysis, design, and implementation* PhD Dissertation. (Boston: Northeastern University, 2012), 138.

⁴ James M. Henslin, *Sociology: A Down-to-Earth Approach* Eighth Edition. (Boston, New York: Pearson, 2007), 515-516.

În general, din perspectiva religiilor organizate, demnitatea este recunoscută ca fiind un drept inerent al fiecărui individ. Ființa umană este în hinduism un *avatar* al unei zeități; este creat *după chipul lui Dumnezeu* în iudaism; și chiar coexistă cu divinul prin *unirea ipostatică* în Iisus Hristos.⁵ În timp ce iudaismul și creștinismul conferă individului un sentiment de demnitate superlativă—aceea de a fi creat după chipul lui Dumnezeu (*B-Tselem Elohim* sau *Imago Dei*)—islamul consideră că atributele lui Dumnezeu aparțin numai divinității;⁶ recunoscând totuși preeminența ființei umane deasupra altor creaturi.⁷

Realitățile sociologice contemporane

Din perspectiva sociologică, în esența sa, religia este înțeleasă ca o formă de încredere și devotament a individului față de o comunitate ce împărtășește o narațiune comună despre sensul vieții. În timp ce atributele personale cum ar fi educația, bogăția, sărăcia și sănătatea redimensionează sentimentul demnității în contextul social, interpretarea religioasă a fost adesea o arenă în care statutul idealizat al demnității umane și lupta pentru supraviețuire impuse de asprimea vieții, au fost negociate. Folosind teodiceea ca mecanism pentru menținerea controlului social, religiile organizate au promovat istoric ideologii de stratificare socială bazate pe bogăție și prerogative de merit precum ar fi în sistemul de distribuție socială hindus; au promovat egalitatea socială, deoarece nu mai există evreu sau grec, sclav sau liber, bărbat sau femeie (Galateni 3:28); sau, dimpotrivă, au promis șanse mai bune în viața de apoi pentru că, în cazul în care casa noastră pământească. . . a fost distrusă avem o altă casă a lui Dumnezeu. . . în ceruri. (1 Corinteni 5: 1.)

Educația și Alfabetizarea

Progresul civilizației este datorat alfabetizării și educației avansate. Încă de la începutul umanității până la civilizația contemporană, educația a

5 Emil Bartoș, *Deification in Eastern Orthodox Theology*, foreword by Kalistos Ware (Eugene, Oregon: Wipf & Stock Publishers, 2007), 168-177, 229.

6 Cf. <http://www.iqrasense.com/allah/islamic-viewpoint-on-god-made-man-in-his-own-image.html> (Last accessed on December 24, 2016.)

7 Mohammad Hashim Kamali, *The Dignity of Man: An Islamic Perspective (Fundamental Rights and Liberties in Islam)* 2nd edition. (Cambridge: Islamic Texts Society, 2002), 10-12.

redefinit demnitatea umană și va continua să o facă atâta timp cât umanitatea însăși va exista. Filozofii greci antici au susținut că educația dă naștere libertății, iar libertatea generează și menține demnitatea individului. Aceasta, pentru că, după cum afirma Epictetus, „în aceste chestiuni nu trebuie să avem încredere în gloată, care spune că persoanele libere trebuie doar învățate cum să se comporte, ci ar trebui mai degrabă să-l credem pe filosof care spune că numai cel educat este liber.”⁸

Dincolo de libertatea individului, educația îmbunătățește și valorile morale ale unei comunități prin modificarea legilor, a obiceiurilor și a opiniei publice. Dezvoltă mintea, organizează viața de zi cu zi, dă structură muncii și odihnei, creează ordine socială. Îl împuternicește pe cel talentat să-și dezvolte noi abilități, să-și extindă vocația și să creeze noi profesii. Educația definește și dezvoltă, de asemenea, responsabilitățile individului față de familie și stat.

În urma revendicărilor de experiență a revelației divine—revendicări înțelese ca momente privilegiate în timp, când Divinitatea acționează ca învățător și educă (sau reeducă) umanitatea—fința umană primește noi responsabilități pedagogice. Dacă pentru moștenitorii crezurilor Abrahamice refuzul educației poate duce un individ către rușine și sărăcie (Proverbe 13:18), educația excesivă poate să-l facă pe altul nebun (Fapte 26:24). Educația poate, de asemenea, să determine Divinitatea să-l tragă la răspundere pe cel înțelept pentru că acesta nu îl împiedică pe cel ignorant să păcătuiască (Sayid Sultan).⁹

Odată cu progresul religiei în societatea europeană a secolelor recente, ideea educației și alfabetizării religioase a dus la crearea unor noi structuri sociale. Dacă prin educație, religia organizată a impus atât sentimentul de coeziune în cadrul grupului, cât și superioritatea sănătoasă a liderului spiritual în raport cu grupul, tot religia organizată și-a subminat propriul entuziasm. Încă de la început, noile structuri de autoritate au acordat un statut demnitar celor ce îndeplinesc funcția învățătorescă în societate cum ar fi clericii și vizionarii.¹⁰ Cu Divinitatea având rolul de „învățător,” omul a devenit eminentemente „elev”. Derivând din această logică

8 Epictetus, *Discourses: Book II, Chapter 1*, in Robert Maynard Hutchins, ed., *Great Books of the Western World* vol. 12 (Chicago: Encyclopedia Britannica, Inc., 1952), 139.

9 Gerald Tomlinson *Treasury of Religious Quotations* (Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1991), 66.

10 Mortimer J. Adler, William Gorman, eds. “Education” pp.376-399, in *The Great Ideas: A Syntopicon of Great Books of the Western World*, vol. 1, (Chicago: Encyclopedia Britannica, Inc., 1952), 397.

primară, chiar dacă în mod discutabil „elevii” au trebuit să aibă un statut de congruență, „mesagerul” dintre „profesorul original” (Divinitate) și „elev” (om) a primit un statut privilegiat. Cu toate acestea, mesagerul, imitând paradigma divino-umană, a creat noi structuri de autoritate prin care s-a autodepășit. În consecință, conflictul dintre statutul de superior al învățătorului (fie acesta pur religios sau laico–religios) și discutabilul statut de egalitate al acestuia cu celelalte ființe umane (vis-a-vis de Divinitate), au condus la o pierdere a demnității omului; în special atunci când liderul ce au purtat statutul de „ales divin” și-a abuzat datorită învățătorescă și a început să umilească, să respingă și să alieneze celelalte ființe umane. Ca reacție la această realitate, mișcarea a fost aceea de a zdrobi paradigma statutului de superioritate al celui ce și-a asumat statutul de „ales divin;”¹¹ reorientând așadar demnitatea către *saeculum*.

Această reîntoarcere a demnității de la *cel ales* de către divinitate, înspre *saeculum* (mulțime) a dus la diverse forme de reorganizare socială și tensiuni de grup—acestea fiind exprimate în ultimele secole prin diverse polarizări politice între particularitatea naționalismului și cosmopolitismul transnațional. Educația naționalistă șovinistă l-a exclus pe „celălalt” etnic și a susținut că această excludere o face doar de dragul protejării demnității propriului grup; organizându-și și exprimându-și superioritatea printr-o „comunitate politică imaginată, limitată și suverană,”¹² așa cum Benedict Anderson definea naționalismul. Universalismul cosmopolitan, pe de altă parte, a considerat orice ființă umană ca fiind un „vecin”—„înțelesul de *vecin* fiind acela că toate persoanele, apropiate și îndepărtate, trebuie să fie iubite”¹³ de către individ și grup—unde grupul este chemat să protejeze demnitatea tuturor indivizilor și să militeze pentru apărarea drepturilor omului.

În contextul naționalismului, secolul XX a apreciat educația nu numai ca drept al omului, ci mai mult ca pe o resursă națională și ca pe o problemă de securitate națională. Prin urmare, statele naționale au început să investească resurse pentru a-și educa masiv cetățenii și au creat universități, laboratoare, etc.

11 Benedict Anderson *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, revised Edition ed. (London and New York: Verso, 1991), 16.

12 Anderson, 5-7.

13 Gene Outka, “On Reformed Christianity and Natural Human Rights,” in Sumner B. Twiss, Marian Gh. Simion, Rodney L. Petersen (eds.) *Religion and Public Policy: Human Rights, Conflict and Ethics* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 26.

Astăzi indicele global care compară înscrierea școlară efectivă începând de la grădiniță până la nivelul învățământului universitar al populației de vârstă școlară—adică „rata de înscriere brută combinată” (Combined Gross Enrolment Ratio [CGER])—dezvăluie la nivel global faptul că efectul atitudinilor religioase față de educație poate fi corelat cu rata școlarizării,¹⁴ așa după cum se poate observa din indexul de mai jos.

Rata de înscriere brută combinată (CGER)					
Țări cu valori ridicate	ȚARA	CGER (%)	Țări cu valori scăzute	ȚARA	CGER (%)
1	Australia	113	191	Mali	37
2	Noua Zeelandă	109	192	Eritreea	35
3	Denemarca	103	193	Congo	34
4	Finlanda	102	194	Republica Africa Centrală	30
5	Taiwan	100	195	Burkina Faso	29
6	Irlanda	100	196	Angola	26
7	Canada	100	197	Djibouti	26
8	Norvegia	99	197	Niger	23
9	Grecia	99	199	Somaliland	10
10	Olanda	99	200	Somalia	10

În contextul pluralist din Statele Unite, conform datelor colectate și oferite de către Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life, corelarea dintre alfabetizare și religie dezvăluie clasificări semnificative după cum se poate deduce din indexul de mai jos.

14 Todd M. Johnson & Kenneth R. Ross eds., *Atlas of Global Christianity* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009), 3.

Nivelurile educaționale ale grupurilor religioase din S.U.A.¹⁵

	puțină educație în liceu	absolvit Liceul	puțină educație universi- tară	absolvit învăță- mântul universi- tar	absolvit învăță- mântul postuni- versitar	
	%	%	%	%	%	
POPULA- ȚIA TOTALĂ	14	36	23	16	11	=100
Protestanți	14	38	24	15	9	=100
<i>Bisericile evangelice</i>	16	40	24	13	7	=100
<i>Bisericile continentale</i>	8	34	24	20	14	=100
<i>Bisericile historice afro- americane</i>	19	40	25	11	5	=100
Catolici	17	36	21	16	10	=100
Mormoni	10	30	32	18	10	=100
Martorii lui Iehova	19	50	22	6	3	=100
Creștini Orthodocși	6	26	22	28	18	=100
Evrei	3	19	19	24	35	=100
Musulmani	21	32	23	14	10	=100
Budiști	3	23	26	22	26	=100
Hinduși	4	12	10	26	48	=100
Neafiliați	13	34	24	16	13	=100
<i>Atei</i>	7	28	23	21	21	=100
<i>Agnostici</i>	5	22	30	23	20	=100
<i>Seculari neafiliați</i>	10	35	25	17	13	=100
<i>Religioși neafiliați</i>	21	40	22	11	6	=100

15 Luis Lugo, et al. *U.S. Religious Landscape Survey* (Washington, D.C.: The Pew Forum on Religion & Public Life, 2008), 56.

Bogăție și Sărăcie

Într-o societate predominant materialistă, nu există nimic mai umilitor decât sărăcia. În lumea contemporană, nu există nici o îndoială că statutul de bogăție și sărăcie afectează profund sentimentele de demnitate ale individului, în special în perioadele de criză economică. La nivel emoțional, în timp ce statutul de bogăție tinde să ofere individului o atitudine de superioritate, sărăcia face tocmai contrariul. În rădăcinează individul în deprivare socială și în lipsă de sens—în special în contextul unei culturi globale consumeriste—unde particularitatea culturală este în general banalizată, devalorizată și subestimată în termeni monetari.

Strâns corelată cu alfabetizarea, variabila bogăție / sărăcie reprezintă un alt indicator care ajută la înțelegerea modului în care religia (re) modelează demnitatea.

De exemplu, în Statele Unite, variabila distribuției veniturilor selectată după apartenența religioasă se reflectă în variabila educației.¹⁶ Cu alte cuvinte, cu cât o religie își încurajează membrii să fie mai bine educați, cu atât mai bine aceștia se vor situa economic. Datele de distribuție a veniturilor colectate de Pew Research Center's Forum on Religion & Public Life privind religia și viața publică arată o diferențiere puternică între grupurile religioase,¹⁷ indicând faptul că hindușii sunt cea mai bogată minoritate religioasă (65%), în timp ce protestanții afro-americani sunt cei mai săraci (73%); după cum se poate constata din indexul de mai jos.

	BOGAȚI venit mai mare de \$75,000/an/ individ	SUPRAVIE- ȚUITORI \$50,000 to \$74,999/an/ individ	SĂRACI venit mai mic de \$49,999/an/ individ
Hinduși	65%	22%	19%
Evrei	58%	12%	25%
Creștini Ortodocși	41%	16%	44%
Budiști	39%	17%	44%
Protestanți Continentali	36%	18%	46%

¹⁶ Lugo, et al., 58.

¹⁷ Cf. <http://www.pewforum.org/2009/01/30/income-distribution-within-us-religious-groups/> (Last accessed on December 26, 2016.)

Mormoni	32%	22%	47%
Neafiliați	32%	16%	52%
Catolici	33%	16%	51%
Protestanți Evanghelici	24%	18%	58%
Musulmani	26%	15%	59%
Martorii lui Iehova	18%	17%	65%
Protestanți Afro- Americani	15%	12%	73%

Clasificând după criteriile credințelor avraamice, persoanele ale căror câștiguri minime anuale sunt de 100.000 dolari americani de persoană, 46% sunt evrei, 17,8% creștini, iar 16% musulmani.

EXTREM DE BOGAȚI cel puțin \$100,000/an /individ	
Evrei	46%
Hinduși	43%
Creștini Ortodocși	28%
Budiști	22%
Protestanți Continentali	21%
Catolici	19%
Neafiliați	19%
Musulmani	16%
Mormoni	16%
Protestanți Evanghelici	13%
Martorii lui Iehova	9%
Protestanți Afro-Americani	8%

La spectrul opus, musulmanii se situează pe primul loc al sărăciei, cu 35% membrii ce câștigă mai puțin de 30.000 dolari pe an, pe persoană, urmați de creștini cu o medie de 31,4%, apoi de numai 14% evrei considerați săraci.

EXTREM DE SĂRACI Maxim \$30.000/an/individ	
Protestanți Afro-Americani	47%
Martorii lui Iehova	42%
Musulmani	35%
Protestanți Evanghelici	34%
Catolici	31%
Neafiliați	29%
Mormoni	26%
Protestanți Continentali	25%
Budiști	25%
Creștini Ortodocși	20%
Evrei	14%
Hinduși	9%

La nivel de identitate economică, performanța religioasă oferă nu numai un sens bogăției și sărăciei în cadrul religiei în sine, ci și liantul necesar solidificării comunității în ceea ce privește împărțirea resurselor în cadrul grupului. În timp ce unele narațiuni religioase oferă diverse posibilități de „investiție” pentru a crește bogăția în cadrul grupului, altele celebrează sărăcia și oferă diverse narative de consolare a celor lipsiți de strictul necesar, sau a celor care trăiesc pur și simplu în sărăcie. Instituțiile religioase apelează și la diverse forme de teodicee pentru a suprima orice sentiment de revoltă împotriva polarizării resurselor, promițând bunăstare și demnitate doar în viața de apoi.

Religia și sănătatea

Boala îl umilește pe fiecare om. Acesta desfigurează frumosul, accelerează îmbătrânirea, slăbește pe cel puternic, îl aruncă în sărăcie pe cel bogat. Boala conduce numai către moarte.

Preocupat de gândul morții și de moarte în sine, una dintre cele mai primitive forme de activitate religioasă, cum ar fi șamanismul, a încercat să mențină (sau să re-obțină sănătatea minții, a corpului și a spiritului. Dincolo de șamanism, grija pentru sănătate și vindecare a fost o caracteristică de bază a tuturor formelor de viață și activitate religioasă.

Religiile organizate au oferit atât o logică spirituală cât și un diagnostic dar și remedii fizice bolilor, printr-o utilizare holistică a medicamentului (*sikhism*), prin mobilizarea credinței în rugăciune (*șamanism*), și prin meditație la divin (*hinduism*). Etiologia bolii, precum și vindecarea ei, au fost căutate fie în interiorul păcatului, în ignoranța omului („Cel care păcătuiește este cel care va muri.” Ezechiel 18:20), sau extern, în *karma* cuiva (*hinduism*) și în posesia demonică. (Luca 4: 33-37). Încercând să vindece boala, musulmanii au construit *maristanul* (spital) lângă locuri sfinte, iar creștinii ortodocși și-au construit *bolnițele* (spitalul) în interiorul mănăstirii, în apropierea bisericii și a cimitirului.

Astăzi, într-o lume dominată de competiție pentru resurse și longevitate, preocupările cu privire la sănătatea umană au fost în fruntea discursului public. Contrastul dintre Nordul Global și Sudul Global este puternic. De exemplu, în comparație cu țările din Nordul Global, țările africane sub-sahariene au cel mai puțin acces la apă curată, îngrijirea medicală e cea mai scăzută, speranța de viață e cea mai scăzută și au cele mai mari rate de malarie, HIV și mortalitate infantilă.¹⁸

Relația dintre demnitatea umană și sănătate a fost analizată predominant din perspectiva integrității umane (în bioetică) și din perspectiva milei față de om (în politica de îngrijire a sănătății.)

Dintr-o perspectivă bioetică, clonarea pentru a produce copii ridică îngrijorări nu numai cu privire la siguranța fizică, ci și la demnitatea și integritatea morală a omului. Clonarea pentru a produce copii ridică probleme de libertate în reproducere, eugenie, relații de familie, individualitate și identitate, cât și efectele tuturor acestora asupra societății.

Din perspectiva politicii publice, discursul actual evidențiază o tensiune între mila față de om și capitalismul de gen „baronul jefuitor.” Relația dintre nevoia de asistență medicală și disponibilitatea resurselor este profundată din ce în ce mai mult din perspectiva dreptății sociale; solicitând echitate în distribuirea resurselor și accesul egal al fiecărui individ la asistență medicală de calitate. În Statele Unite ale Americii, tensiuni suplimentare sunt ridicate și de interpunerea industriei medicale și farmaceutice între medic și pacient; industrie care nu numai că a eliminat cultura hipocratică, dar îi privește pe medic și pe pacient ca resurse ce trebuie exploatate pentru beneficii materiale. Deși nu există un cadru coerent care să monitorizeze și să penalizeze încălcările demnității umane în domeniul asistenței medicale, tendința continuă este aceea de a aborda aceasta chestiune din

18 Johnson, Ross, 4.

perspectiva drepturilor omului. De fapt, *Declarația de la Viena și Programul de Acțiune* adoptat de Conferința Mondială a Drepturilor Omului desfășurată în perioada 14-25 iunie 1993, a accentuat puternic demnitatea umană și asistența medicală ca fiind parte din drepturile omului.¹⁹

Religie și conflict

Fiecare ființă umană dorește să fie recunoscută și onorată. Toată lumea își dorește să trăiască o viață plină de sens. După cum scrie Karen Armstrong, „suntem creaturi care caută înțelesuri și, spre deosebire de alte animale, cădem foarte ușor în disperare dacă nu reușim să înțelegem viața noastră.”²⁰ Când sensul vieții este pierdut, ființa umană cade pradă fie tenințelor de masochism, fie de sadism, provocând durere altora. Ființa umană devine violentă.

Demnitatea (și pierderea acesteia) afectează nu numai comportamentul individual, ci și comportamentul de grup, iar ca atare, devine o sursă de putere colectivă. Manevrarea demnității cu grijă previne erupția conflictelor. Acest lucru se datorează faptului că dimensiunea umană a conflictului se bazează pe presupunerea fundamentală că, atunci când demnitatea unuia este amenințată, individul, precum și grupul vor reacționa (chiar violent dacă este necesar), pentru a restabili demnitatea. Așa cum spunea Donna Hicks, „principalul lucru aici este să recunoaștem o altă sursă de putere; putere care se definește nu prin puterea armatelor, prin sofisticarea armelor sau prin controlul resurselor, ci prin capacitatea spiritului uman de a depăși chiar și cel mai primordial dintre instinctele umane—și anume instinctul de auto-conservare—și de a repune puterea în slujba restabilirii demnității umane.”²¹

Umilirea este opusul demnității, poate transcende granițele și generațiile, și poate avea consecințe neașteptate. Demnitatea și absența ei pot crea, pe termen lung, culturi de pace sau culturi violente.²²

19 Cf. <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Vienna.aspx> (Last accessed on December 29, 2016.)

20 Karen Armstrong, *Fields of Blood: Religion and the History of Violence* (New York: Anchor Books, 2015), 36.

21 Rodney L. Petersen “‘Dignity Matters’ Interview with Donna Hicks” pp. 245-248 in Rodney L. Petersen and Marian Gh. Simion (eds.), *Overcoming Violence: Religion, Conflict, and Peacebuilding*, (Newton Centre: Boston Theological Institute, 2010), 245-246.

22 David D. Laitin, “National Revivals and Violence.” in *European Journal of Sociology* (1995/36): 3-43.

La nivel religios, religiile organizate se comportă ambivalent.²³ Acestea susțin pacea și violența.²⁴ Din acest motiv, religiile organizate oferă narațiuni spirituale care dau sens acțiunilor umane în ambele direcții, impun standarde etice contradictorii și solidifică aceste atitudini în conștiința publică prin puterea ritualului.²⁵

Concluzie

În concluzie, la nivel social, religia organizată are efecte multiple asupra demnității umane. Deși poate fi adevărat că în condiții de insuficiențe economice și amenințări militare, religia organizată devine protectoarea propriilor membrii și îi discrimină pe cei ce au crezuri diferite, o astfel de conduită a fenomenului religios este doar episodică. Ceea ce este constant este impactul benefic al religiei asupra demnității umane la nivel individual. După cum se poate concluziona din această evaluare schițată, religia organizată nu doar a descriminat și și-a apărat propriile interese, cât mai ales a avut efecte benefice asupra demnității individului pe plan intern; reprezentând o constantă în saga umană. Astăzi efectele religiei rămân cruciale atât în interpretarea sensului vieții cât mai ales în implicațiile acesteia asupra conduitei umane menite să atenueze sărăcia, să promoveze educația, să ofere asistență medicală și să prevenă violența. Datele curente de ordin statistic ce au fost prezentate și corelate cu numitorul comun al tendințelor și al atitudinile politice, culturale și sociale globale sunt fenomene în plină desfășurare ce reprezintă oportunități de a înțelege faptul că demnitatea umana contează și că nu se poate construi un viitor mai bun al umanității decât dacă înțelegem atât ce îl onorează cât și ce îl umilește pe om.

23 R. Scott Appleby, 1999. *The Ambivalence of the Sacred: Religion, Violence, and Reconciliation*, New York: Rowman & Littlefield, Publishers, Inc. 1999.

24 Marc Gopin *Between Eden and Armageddon: The Future of World Religions, Violence and Peacemaking*, New York: Oxford University Press, 2000.

25 Simion, 217.

Bibliografie

- ✦ Adler, Mortimer J., & William Gorman, eds. "Education" pp.376-399, in *The Great Ideas: A Syntopicon of Great Books of the Western World*, vol. 1, Chicago: Encyclopedia Britannica, Inc., 1952.
- ✦ Anderson Benedict, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, revised Edition ed. London and New York: Verso, 1991.
- ✦ Appleby, R. Scott, *The Ambivalence of the Sacred: Religion, Violence, and Reconciliation*, New York: Rowman & Littlefield, Publishers, Inc. 1999.
- ✦ Armstrong, Karen, *Fields of Blood: Religion and the History of Violence*, New York: Anchor Books, 2015.
- ✦ Bartoș, Emil, *Deification in Eastern Orthodox Theology*, foreword by Kalistos Ware, Eugene, Oregon: Wipf & Stock Publishers, 2007.
- ✦ Epictetus, *Discourses: Book II, Chapter 1*, in Robert Maynard Hutchins, ed., *Great Books of the Western World* vol. 12, Chicago: Encyclopedia Britannica, Inc., 1952.
- ✦ Gopin, Marc, *Between Eden and Armageddon: The Future of World Religions, Violence and Peacemaking*, New York: Oxford University Press, 2000.
- ✦ Henslin, James M., *Sociology: A Down-to-Earth Approach* Eighth Edition. Boston, New York: Pearson, 2007.
- ✦ Johnson, Todd M. & Kenneth R. Ross eds., *Atlas of Global Christianity*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2009.
- ✦ Kamali, Mohammad Hashim, *The Dignity of Man: An Islamic Perspective (Fundamental Rights and Liberties in Islam)* 2nd edition, Cambridge: Islamic Texts Society, 2002.
- ✦ Laitin, David D., "National Revivals and Violence." in *European Journal of Sociology* (1995/36): 3-43.
- ✦ Lugo, Luis, et al. *U.S. Religious Landscape Survey*, Washington, D.C.: The Pew Forum on Religion & Public Life, 2008.
- ✦ Outka, Gene, "On Reformed Christianity and Natural Human Rights," in Sumner B. Twiss, Marian Gh. Simion, Rodney L. Petersen (eds.) *Religion and Public Policy: Human Rights, Conflict and Ethics*, Cambridge: Cambridge University Press, 2015.

- ✦ Petersen, Rodney L. "Dignity Matters' Interview with Donna Hicks" pp. 245-248 in Rodney L. Petersen and Marian Gh. Simion (eds.), *Overcoming Violence: Religion, Conflict, and Peacebuilding*, Newton Centre: Boston Theological Institute, 2010.
- ✦ Simion, Marian G., "Human Dignity: A Religious Appraisal," în *Scientia Moralitas* Vol 1. December (2016): 68-81.
- ✦ Simion, Marian Gh. *Religion in political conflict: A constructivist theoretical model for public policy analysis, design, and implementation* PhD Dissertation, Boston: Northeastern University, 2012.
- ✦ Tomlinson, Gerald, *Treasury of Religious Quotations*, Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1991.

Websites

- ✦ <http://www.thesaurus.com/browse/dignity?s=t>
- ✦ <http://www.iqrasense.com/allah/islamic-viewpoint-on-god-made-man-in-his-own-image.html>
- ✦ <http://www.pewforum.org/2009/01/30/income-distribution-with-in-us -religious-groups/>
- ✦ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Vienna.aspx>